

MARIO VITTI

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ «ΕΥΓΕΝΑ»

(ΠΕΡΙΛΗΨΗ)

Ὁ Legrand, ξεκινώντας ἀπὸ μιὰ μαρτυρία τοῦ Ἀλλατίου (Poeti antichi raccolti da codici manoscritti..., Νάπολη 1661, σ. 30), ἀναζήτησε διάφορα δημοτικὰ ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὴν τραγωδία «Eubiena di Teodoro Mondesse», ποὺ δὲν κατόρθωσε ὅμως νὰ βρῆ. Τὸ ἔργο αὐτὸ ἀνακαλύφθηκε τώρα στὴ βιβλιοθήκη ποὺ ὁ ἴδιος Ἀλλάτιος κληροδότησε στὸ Ἑλληνικὸ Κολλέγιο Ρώμης. Πρόκειται γιὰ τὴν «ΤΡΑΓΩΔΙΑ | ΟΝΟΜΑΖΟΜΕΝΗ | ΕΥΒΙΕΝΝΑ. | ΝΕΟΣΤΑΪ ΔΟΣΜΕΝΗ ΕΓΣΦΩΣ, | διὰ τὴν ὠφέλειαν τῶν πάντων. | ΠΟΙΗΘΗΣΑ ΥΠΟ ΤΟΥ | κηροῦ Θεοδώρου Μοντζελέζε. | Con licentia de' Superiori, & Privilegio. | [= Ἐυλογογραφία] | ΕΝΕΤΙΗΣΙΝ, ,αχμστ', | Παρὰ Ρωάνῃ Ἀντωνίῳ τῷ Ρουλιανῶ ο- | Πουλιέται κοντὰ εἰς τὸν Πόντε τοῦ Ἀγίου Φαντίνου».

Τὸ ἔργο ἔχει γιὰ ὑπόθεση τὸ παραμῦθι τῆς «Κουτσοχέρας», παραλλαγὲς τοῦ ὁποίου κυκλοφοροῦν στὴν παραθαλάσσια Ἑλλάδα, ὅπως καὶ σὲ ὅλη τὴν λοιπὴ Εὐρώπη. Ἡ δημοφιλὴς περιπέτεια τῆς «Κουτσοχέρας», μὲ τὸ τελικὸ θαῦμα, δὲν πέρασε ὅμως στὸ ἔργο τοῦ Μοντζελέζε ἀπὸ τὰ παραμῦθια, ἀλλὰ ἀπὸ μιὰ λαϊκὴ ἰταλικὴ παράσταση τῆς Ἀναγέννησης, τὴ «Rappresentazione di Stella». Πολὺ πιθανότερα, ὅπως καὶ στὴν περίπτωση τῆς «Θυσίας τοῦ Ἀβραάμ», τὸ ἑλληνικὸ ἔργο δὲν προῆλθε κατευθεῖα ἀπὸ τὸ λαϊκὸ ἰταλικὸ πρότυπό του, ἀλλὰ ἀπὸ μιὰ διασκευὴ λογοτεχνικὴ. Τέτοια ὅμως ἐνδιάμεση βαθμίδα, ποὺ πρέπει νὰ ὑπῆρξε, δὲ βρέθηκε ὡς τώρα ἀπὸ τὸν μελετητὴ.

Ἡ «Εὐγέναι», καθὼς ἔδειξε σχετικὴ ἔρευνα, ποὺ ἀκολούθησε τὴν ἀνακοίνωση τοῦ Κρητολογικοῦ Συνεδρίου, ἐν ᾧφει τῆς κριτικῆς ἔκδοσης, ἀνήκει μὲν στὴν κρητικὴ θεατρικὴ σχολὴ γιὰ τὴν προέλευσή της, τὴν τεχντροπία καὶ γιὰ ἓνα σημαντικὸ στρώμα τοῦ λεκτικοῦ, ἀλλὰ ἔχει γραφεῖ ἀπὸ ζακυνθινὸ συγγραφέα, ποὺ πρόσθεσε ζακυνθινὲς λέξεις καὶ τύπους, καὶ ποὺ ἀναφέρει ζακυνθινὰ τοπωνύμια. Τὸ ὄνομα Μοντζελέζε ἐξάλλου μαρτυρεῖται καὶ στὴν Κρήτη (Σκαλάμι 1301 ἀλλὰ καὶ στὴ Ζάκυνθο (1727).

Μὲ αὐτὰ τὰ γνωρίσματα ἡ «Εὐγέναι» μᾶς παρουσιάζεται ὡς τρανὴ ἔνδειξη τῆς ἀκτινοβολίας τῆς κρητικῆς σχολῆς καί, μαζί, σαφῆς συν-

δεικνύει κρίκος, πού ἔλειπε ὡς τώρα, ἀνάμεσα στὸ κρητικὸ θέατρο καὶ τὸ ζακυνθινό, τοῦ ὁποίου εἶναι προϋπόθεση.

[Βλέπε σχετικὰ τὰ «Προεισαγωγικά στὴν 'Εὐβιένα'», Κρητικά Χρονικά, ΙΔ', 1960, σ. 435 - 451].